

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УСНОМУ СПІЛКУВАННІ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Кодлюк Л. І.

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

кафедри іноземних мов

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

вул. Максима Кривоноса, 2, Тернопіль, Україна

orcid.org/0000-0001-8386-9139

liuba_kodliuk@ukr.net

Ключові слова:

лінгвосоціокультурна компетентність в усному спілкуванні німецькою мовою старшокласників; модель організації навчання; змістово-процесуальне забезпечення формування лінгвосоціокультурної компетентності в усному спілкуванні німецькою мовою старшокласників; критерії і рівні сформованості лінгвосоціокультурної компетентності в усному спілкуванні німецькою мовою старшокласників»; очікуваний результат.

У статті представлено модель формування лінгвосоціокультурної компетентності в усному спілкуванні німецькою мовою старшокласників. З цією метою досліджено суть поняття «модель організації навчання». Розроблено структуру моделі формування лінгвосоціокультурної компетентності в усному спілкуванні німецькою мовою, яка інтегрує такі блоки: цільовий, змістово-процесуальний та критеріально-рівневий. Як результат у межах цільового блоку визначено мету, об'єкт та суб'єкт запропонованої моделі. Розглянуто навчальний предмет, на основі якого відбувається моделювання, – німецька мова як перша іноземна у закладах загальної середньої освіти рівня стандарту. Обґрунтовано теоретичні підходи до навчання іноземних мов і культур: комунікативно-діяльнісний, діяльнісно-орієнтований, компетентнісний, культурологічний та рівневий. Виокремлено ключові загальнодидактичні (наочності, міцності, свідомості, науковості й доступності, активності, послідовності й систематичності та ін.) і методичні (комунікативності, комунікативно спрямованого формування мовних навичок, інтегрованого навчання видів мовленнєвої діяльності та аспектів мови, взаємопов'язаного навчання мови і культури, урахування рідної мови і культури, автентичності навчальних матеріалів) принципи. У змістово-процесуальному блоці окреслено етапи формування лінгвосоціокультурної компетентності в усному спілкуванні німецькою мовою старшокласників: «реплікування»; укладання діалогічних єдностей; укладення мікродіалогів; укладення діалогів певних функціональних типів. Розкрито питання використання ефективних методів навчання лінгвосоціокультурної компетентності в усному спілкуванні німецькою мовою старшокласників (інтерактивних, методу проєктів, кейс-методу) та дієвих засобів навчання (нетехнічних, технічних). У критеріально-рівневому блоці обґрунтовано рівень сформованості лінгвосоціокультурної компетентності в усному спілкуванні німецькою мовою старшокласників (B1 – Threshold / Рубіжний) та критерії контролю. Окреслено очікуваний результат у контексті такого навчання.

MODEL OF THE FORMATION OF LINGUOSOCIOCULTURAL COMPETENCE IN ORAL COMMUNICATION IN GERMAN OF HIGH SCHOOL STUDENTS

Kodliuk L. I.

Postgraduate Student at the Department of Foreign Languages

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Maxyma Kryvonosa str., 2, Ternopil, Ukraine

orcid.org/0000-0001-8386-9139

liuba_kodliuk@ukr.net

Key words: *linguosociocultural competence in oral communication in German of high school students, model of teaching organization, content-procedural support for the formation of linguosociocultural competence in oral communication in German of high school students, criteria and levels of formation of linguosociocultural competence in oral communication in German of high school students, expected result.*

The article deals with the model of the formation of linguosociocultural competence in oral communication in German of high school students. For this purpose, the essence of the concept of “model of teaching organization” has been investigated. The structure of the model of the formation of linguosociocultural competence in oral communication in German has been developed, which integrates the following blocks: target, content-procedural, and criterion-level. As a result, the goal, object, and subject of the proposed model have been determined within the target block. German as the first foreign language in general secondary education institutions of the standard level is the subject the modeling is based on. Theoretical approaches to teaching foreign languages and cultures have been analyzed – communicative-activity, activity-oriented, competency-based, cultural and level-based. Key general didactic (visuality, solidity, awareness, scientificity and accessibility, activity, consistency and systematicity, etc.) and methodological (communicativeness, communicatively directed formation of language skills, integrated teaching of types of speech activity and aspects of language, interconnected teaching of language and culture, consideration of native language and culture, authenticity of educational materials) principles have been characterized. The content-process block outlines the stages of the formation of linguosociocultural competence in oral communication in German of high school students: “replication”; making-up dialogic units; making-up microdialogues; making-up dialogues of certain functional types. The issue of using effective methods of teaching linguosociocultural competence in oral communication in German of high school students (interactive, project method, case method) and effective teaching aids (non-technical, technical) has been analyzed. The criterion-level block deals with the level of formation of linguosociocultural competence in oral communication in German of high school students (B1 – Threshold) and the control criteria. The expected result in the context of such teaching has been provided.

Постановка проблеми. Культурологічне оновлення шкільної іншомовної освіти зумовлене потребою в особистості нового типу – «вторинної мовної особистості», «мовної особистості в ролі медіатора культур», «людини без кордонів», яка володіє стратегіями і тактиками забезпечення успішної міжкультурної комунікації.

Показник готовності і здатності старшокласників до іншомовного спілкування – сформованість лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСК). Це новоутворення не є автономним, а органічно функціонує у структурі іншомовної комунікативної компетентності (ІКК). Відтак ово-

лодіння ЛСК відбувається інтегровано й комплексно з іншими її складовими: мовною, мовленнєвою, навчально-стратегічною. У контексті нашого дослідження пропонуємо формувати цю компетентність у поєднанні з усім спілкуванням німецькою мовою (НМ) старшокласників – через говоріння та аудіювання.

Досягнення необхідного рівня ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників забезпечують умови правильної організації навчального процесу: впровадження відповідних принципів та підходів; наступність і поетапність у формуванні відповідних знань, навичок, умінь; створення під-

системи вправ, застосування дієвих форм, методів і засобів навчання; дотримання критеріїв оцінювання тощо. Зазначене визначає актуальність розроблення методично обґрунтованої моделі організації навчального процесу в заявленому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз наявного наукового фонду засвідчує, що проблема моделювання процесу формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників є багатопланою і вивчалася вітчизняними та зарубіжними ученими аспектно. Так, особливості формування ЛСК досліджували Н. Ф. Бориско, М. В. Дука, Н. Б. Нацюк, С. І. Шукліна та ін. Аналізу культурологічно спрямованого навчання у старшій школі (СШ) присвячені напрацювання С. А. Бігунової, А. Й. Гордєєвої, Н. В. Осадчої, В. Г. Редька та ін. Усне іншомовне спілкування стало предметом вивчення О. Б. Бігич, Г. Е. Борецької, Н. К. Скляренко, В. В. Черниш та ін. Різні аспекти культурологічно орієнтованого навчання досліджували зарубіжні науковці: Г. Гофштеде (Hofstede G.), К. Крамш (C. Kramsch), Р. Портер (Porter R.), Л. Самовар (Samovar L.), Д. Хаймз (Hymes D.) та ін. Зазначені напрацювання є вагомим підґрунтям для розгортання наукового пошуку в заявленому нами напрямі.

Мета статті полягає у розробці моделі формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Довідкова література трактує *«модель»* як сукупність основних складових навчання, що визначають його формат; як схему або план дій учителя щодо здійснення освітнього процесу. Під цим поняттям В. Г. Редько розуміє зразок організації змісту навчання, основними характеристиками якого є комунікативно-діяльнісна парадигма формування у школярів умінь і навичок іншомовного спілкування в усній та письмовій формах [14, с. 112]. Вартим уваги вважаємо твердження В. В. Черниш. Модель організації навчання учена трактує як систему чи узагальнений образ цього процесу, що наочно ілюструє компоненти, зв'язки між ними, логічну послідовність формування цільової компетентності [17, с. 151].

Представимо наше бачення моделі формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників (рис. 1). Вона охоплює три блоки, які інтегрують наступні компоненти: цільовий, змістово-процесуальний, критеріально-рівневий.

Вважаємо, що зазначені вище компоненти моделі гарантують її системність (1), послідовність (2) і функціональність (3): перша передбачає забезпечення цілісності та доведення усіх компонентів до належного рівня; друга дає можливість здійснювати іншомовне навчання від простого до складного, що дозволяє старшокласникам посту-

пово збагачувати їхні знання, формувати відповідні навички та уміння; третя забезпечується виконанням кожної з її складових функцій, спрямованих на ефективне досягнення очікуваного результату.

Визначивши структуру моделі формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників, розглянемо її змістове наповнення.

Модель формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників реалізується в межах базового *навчального предмета «Німецька мова»*. Згідно з Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти [12] він належить до освітньої галузі «Мови і літератури», яка передбачає таку кількість годин: на тиждень – 12 год; на рік – 420 год. Обсяг навчального часу, відведеного на вивчення предмета «Німецька мова», регламентується Типовим навчальним планом для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти [13] та Навчальними програмами з іноземних мов [10]. Відповідно до цих нормативних документів рекомендоване навчальне навантаження становить 2 год. на тиждень, тобто 70 год. на рік. Слід відмітити, що щорічне оновлення робочих навчальних планів дає можливість закладам загальної середньої освіти (ЗЗСО) (за наявності належних умов) збільшувати кількість годин на вивчення іноземних мов (ІМ). Така тенденція пояснюється зростанням ролі ІМ у світі; новими вимогами до випускників та підготовкою до Національного мультипредметного тесту (НМТ) чи міжнародних іспитів; міжнародною співпрацею та освітніми обмінами (CLILL, DAAD, Erasmus+, FLEX, UGRAD).

Розроблена нами модель формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників розрахована на 2-годинне тижневе навантаження, тобто 70 годин на рік (рис. 1).

Зміст навчального матеріалу є «тематично централізованим». У Навчальних програмах з іноземних мов [10, с. 9–12] визначено такі теми: «Я, моя родина, мої друзі», «Спорт і дозвілля», «Харчування», «Природа і погода», «Живопис. Мистецтво», «Наука і технічний прогрес. Природа і довкілля», «Подорож», «Шкільне життя», «Робота і професія», «Україна у світі». У межах зазначених тем розглядаються конкретніші підтеми, визначені у Календарно-тематичному плануванні з НМ для 11 класу.

Теоретичні основи методики навчання іноземних мов і культур (ІМіК) знаходять відображення у відповідних *підходах* – комунікативно-діяльнісному, діяльнісно-орієнтованому, компетентнісному, культурологічному та рівневому. Ці базові категорії визначають стратегію освітнього процесу, що зумовлює зміст та форму його організації.

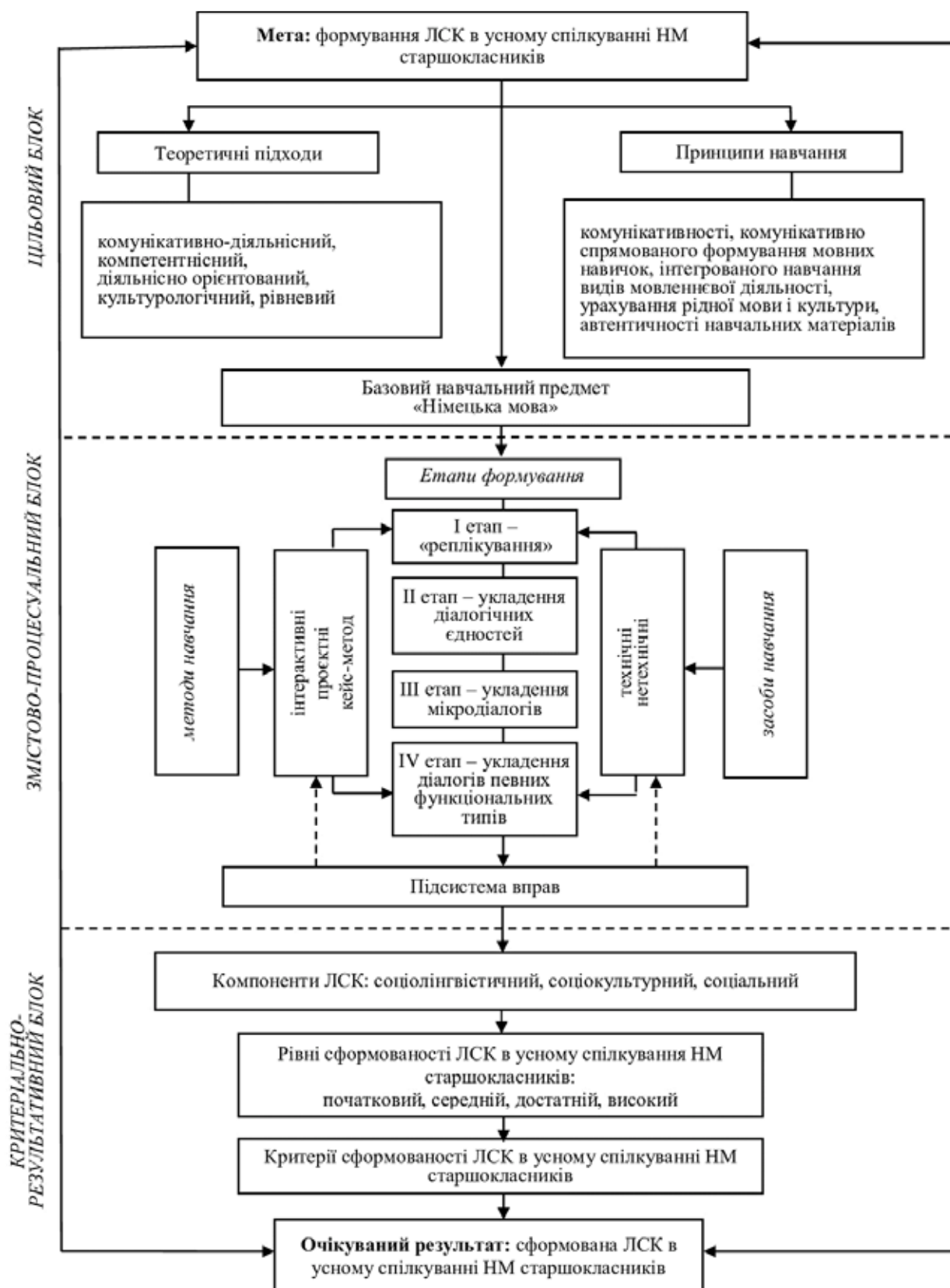

Рис. 1. Модель формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників

Не применшуючи значущості кожного із зазначених підходів, ключовим у контексті проблеми нашого дослідження вважаємо *культурологічний*. Цей підхід передбачає навчання ІМіК у чотирьох аспектах: практичному – формування ЛСК як складової ІКК; освітньому – основою навчання є діалог культур як зіставлення фактів із галузі художньої творчості та способу життя носіїв мови; виховному – має на меті виявити загальні моральні орієнтири у житті двох народів та наявні розбіжності; розвивальному – відіграє мотиваційну функцію [7, с. 86].

У межах такого навчання відбувається паралельне ознайомлення з предметом – «від фактів мови до фактів культури» і «від фактів культури до фактів мови». Відтак процес оволодіння ІМ слід будувати шляхом поєднання елементів культури з мовними складовими, які виступають не лише як засіб комунікації, а й як спосіб сприйняття нової дійсності.

Цінність культурологічного підходу полягає у тому, що ознайомлення з культурою виучуваної мови здійснюється шляхом порівняння й оцінювання нових знань і понять з тими, якими вже володіє особистість. Г. Нойнер (Neuner G.) неодноразово акцентує увагу на тому, що оволодіння іноземною культурою у процесі іншомовного навчання не починається абсолютно з нуля, так як під впливом загального культурного фону рідного середовища у здобувачів освіти вже наявне певне уявлення про цей феномен [18]. Важливо також, що культурологічний підхід не ігнорує власну культуру, а адаптує її до міжкультурної взаємодії. Інша культура, як стверджує О. С. Пасічник, не повинна стати для школярів «рекламним банером» чужих цінностей, витісняючи уявлення про рідну культуру, типові моделі поведінки, стиль життя тощо. Натомість мають паралельно формуватися власна національна самоідентифікація, здатність розуміти, упізнавати та оцінювати світоглядні орієнтації носіїв виучуваної мови, уміння порівнювати їх із власними переконаннями [11, с. 99].

Реалізація *комунікативно-діяльнісного підходу* означає, що навчальна діяльність організовується таким чином, щоб учні виконували вмотивовані дії з мовленнєвим матеріалом для вирішення відповідних комунікативних завдань [7, с. 83]. Тобто процес оволодіння ІМ стає своєрідною моделлю процесу спілкування. Формування ЛСК у контексті цього підходу реалізується через здатність учнів ефективно використовувати ІМ в реальних ситуаціях з урахуванням їх лінгвосоціокультурної специфіки. Прикметно, що комунікативно-діялісний спрямування уроків ІМ у США передбачає реалізацію проєктних, ігрових, проблемно-пошукових методів іншомовного навчання. Це зумовлено не лише цілями навчання, а й віковими осо-

бливостями старшокласників і їхнім навчальним досвідом [6, с. 181].

Комунікативно-діялісний підхід спричинив появу *діялісно орієнтованого* (рекомендованого Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти). Він базується на діяльності користувачів мови і тих, хто її вивчає; враховує когнітивні, емоційні та вольові здібності, а також низку специфічних якостей, властивих індивіду [5, с. 9]. Виразною ознакою зазначеного підходу є те, учень визначається рівноправним партнером учителя під час виконання іншомовної мовленнєвої діяльності, активно демонструє власні інтереси, уподобання і комунікативну позицію [6, с. 181]. Діялісно орієнтоване навчання передбачає створення ситуацій вибору, проблемних завдань різного ступеня складності, організацію індивідуальної діяльності школярів.

Компетентнісний підхід націлює на формування ключових компетентностей та ІКК учнів «з метою виконання завдань соціальної та професійної взаємодії у різноманітних сферах життєдіяльності людини» [6, с. 182]. Тенденція переходу до цього підходу означає «переорієнтацію з процесу на результат освіти» [7, с. 84]: зміну пріоритету з накопичення нормативно визначених знань, навичок та умінь на формування здатності й готовності практично діяти. Результативність компетентнісного підходу забезпечують метод-проєктів, кейс-метод, дебати і дискусії, рольові ігри та симуляції, CLIL (Content and Language Integrated Learning), цифрові технології.

Рівневий підхід у США реалізується у двох напрямках. По-перше, іншомовне навчання старшокласників диференціюється за рівнем стандарту (орієнтований на учнів, які вивчають ІМ як загальноосвітній предмет, без поглибленого вивчення) і профільним рівнем (поглиблене вивчення ІМ для учнів, які планують використовувати її в подальшому навчанні або професійній діяльності) [6, с. 183]. По-друге, цей підхід пов'язаний (згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти) із розробкою єдиної системи (шкали) визначення рівнів володіння ІМ [5], у тому числі ЛСК.

Навчання ІМ опирається на відповідні *принципи навчання* – загальнодидактичні (ті, що функціонують у межах будь-яких дисциплін, однак зумовлені їх специфікою) і *методичні* (які відображають своєрідність дисципліни «Іноземна мова»). До перших традиційно відносять принципи наочності, міцності, свідомості, науковості й доступності, активності, послідовності й систематичності та ін. [7, с. 110–114; 8, с. 65–72; 9, с. 73].

– комунікативності (найбільш повно сприяє досягненню головної мети навчання ІМіК – формуванню ІКК; передбачає навчальну діяльність

старшокласників у формі спілкування; є домінантним і найраціональнішим у рамках діяльнісно орієнтованого та компетентнісного підходів);

- комунікативно спрямованого формування мовних навичок (формування фонетичних, лексичних та граматичних навичок не самоціль; воно підпорядковується вимогам і завданням мовленнєвого спілкування і реалізується у тісному зв'язку з розвитком мовленнєвих умінь);

- інтегрованого навчання видів мовленнєвої діяльності та аспектів мови (інтегроване формування компетентностей – складових ІМК; забезпечує зв'язок між різними видами мовленнєвої діяльності та аспектами мови);

- взаємопов'язаного навчання мови і культури (полягає у поясненні й демонструванні нерозривного зв'язку кожної конкретної мови і відповідної культури, в розумінні природи мови як носія культури; націлює на вивчення ІМК за аналогією з рідною);

- урахування рідної мови і культури (передбачає проведення попереднього порівняльного аналізу мовних і культурологічних явищ у рідній та іноземній мовах, що дасть змогу уникнути можливих труднощів; сприяє перенесенню знань, навичок та умінь з рідної мови на процес оволодіння іноземною);

- автентичності навчальних матеріалів (націлює на використання у навчальному процесі автентичних матеріалів) [7, с. 114–122; 8, с. 72–77; 9, с. 74].

- I етап – «реплікування»;

- II етап – укладання діалогічних єдностей;

- III етап – укладання мікродіалогів;

- IV етап – укладання діалогів певних функціональних типів.

Навчання у контексті другого підходу реалізується через:

- I етап – оволодіння цілісними діалогами певних функціональних типів (багаторазове прослуховування, читання, вивчення напам'ять діалогів-зразків тощо);

- II етап – оволодіння діалогічними єдностями;

- III етап – засвоєння окремих реплік.

Очевидно, що обидва підходи можливі й не суперечать один одному. Опираючись на напрацювання науковців у цьому аспекті, ефективнішим у процесі формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників вважаємо індуктивний, який репрезентує практичний характер оволодіння навчальним матеріалом. Перевагою цього підходу є те, що старшокласники формують свої знання, навички та уміння «від простого до складного»: опановують мовні й мовленнєві засоби з національно-культурною семантикою різних рівнів (безеквівалентну та фонову лексику;

сталі вирази, ідіоми і кліше; лінгвістичні маркери соціальних стосунків і ситуацій; фразеологізми, афоризми, прислів'я і приказки) та вживають їх у реплікуванні; вправляються у побудові діалогічних єдностей, об'єднуючи їх у мінідіалоги; будують діалоги різних функціональних типів на запропоновану тематику, використовуючи країнознавчу та соціокультурну інформацію.

Практичну реалізацію моделі формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників вбачаємо у розробці відповідної *підсистеми вправ*. На наш погляд, вона покликана бути своєрідним ключем до опанування старшокласниками відповідними знаннями, навичками та уміннями для подальшого вирішення ними особистісних та професійних завдань.

Сучасні вимоги до рівня сформованості ЛСК націлюють на використання у процесі навчання відповідних *методів*. Часто дослідники (Г. Е. Борецька, Н. В. Майер, С. Ю. Ніколаєва, О. М. Устименко, В. В. Черниш та ін.) називають їх як методами, так і технологіями. Відтак надалі послуговуватимемося цими поняттями.

На сучасному етапі пріоритетними вважаються ті інновації, зокрема ІМК, які сприяють реалізації зазначених вище підходів. Методисти зауважують, що коректне використання сучасних освітніх технологій, готовність учителя до творчого пошуку разом із учнями та уміння створити атмосферу продуктивного пізнання сприяють ефективному формуванню відповідних компетентностей та підвищенню мотивації школярів [15, с. 7].

Одиницею інтерактивного навчання вважають інтерактивну технологію, яка, на думку учених, покликана зробити діяльність старшокласників максимально продуктивною шляхом підвищення рівня їхньої пізнавальної активності відповідно до цілей навчання у межах сфер, тем, ситуацій спілкування та за допомогою відповідного мовного й мовленнєвого матеріалу, дібраного з урахування комунікативних потреб [6, с. 226]. Вагомість впровадження таких методів підтверджують критерії ефективності їх застосування, визначені В. Г. Редьком. Серед таких дидакт називає мотивацію до навчання; пізнавальну активність; активізацію мислення; активну інформативність; співпрацю у колективі та результативність [14, с. 171–172].

Інтерактивні технології навчання ІМК класифікують за формою їх виконання, виділяючи дискусійні, ігрові, тренінгові [15, с. 282]. Перші вважаємо найбільш ефективними у контексті формування ЛСК в усному спілкуванні старшокласників, оскільки характерним для них є наявність діалогу, обговорення, спору, обмін досвідом, думками, ідеями тощо. До дискусійних форм інтерактивного навчання відносять евристичну бесіду, «мозковий

штурм», «круглий стіл», «акваріум», рольову дискусію, обговорення аудіо- та відеозаписів тощо. Значущість використання ігрових технологій у СШ полягає у багаторазовому повторенні школярами мовного і мовленнєвого матеріалу, їх підготовці до ситуативного / спонтанного мовлення. Вони представлені методами «ділова гра», «діловий театр», «інтерв'ю», конкурси практичних робіт з їх обговоренням, моделювання ситуацій, проектна методика та кейс-метод. Дієвими вважаємо тренінгові форми інтерактивного навчання, які відображаються комунікативними тренінгами, практичними груповими та індивідуальними вправами, колективним рішенням творчих завдань тощо.

Однієї із найперспективніших інновацій навчання ІМіК у СШ вважають впровадження *проектних технологій*, які, на думку вчених, інтегрують «усі кращі ідеї традиційної та сучасної методик викладання» [4, с. 80]. У їх змісті – «суть розвивального, особистісно-орієнтованого навчання» [7, с. 128]. Проектні технології В. Г. Редько називає моделюванням соціальної та комунікативної взаємодії учнів у малих групах [14, с. 181].

Актуальність використання зазначеного методу під час формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників очевидна: він сприяє ознайомленню із соціолінгвістичними, соціокультурними та соціальними особливостями ІМіК, а також слугує засобом контролю сформованості мовних навичок та мовленнєвих умінь учнів [8, с. 247]; створює умови для творчої самореалізації школярів, допомагає розвивати їхні інтелектуальні здібності, формує навички пошуково-дослідної діяльності та залучає кожного здобувача освіти до активного пізнавального процесу [6, с. 154].

Беручи до уваги той факт, що формування ЛСК відбувається інтегровано з усним спілкуванням НМ, доречним вважаємо виконання складних парних або групових інформаційно-дослідницьких проєктів. Під час виконання таких робіт старшокласники можуть не лише творчо працювати в межах тем, що вивчаються, а й самостійно досліджувати додаткові джерела. Ключовим, зокрема, вважаємо використання автентичних матеріалів у роботі над проєктом: художніх текстів, відеофільмів, газет, журналів, повідомлень із Інтернет-ресурсів тощо.

Вони є безцінним джерелом лінгвосоціокультурної інформації, що допоможе усвідомити унікальність чужої культури та окреслити міжетнічні відмінності. Додатково учитель може запропонувати учням матеріал ІМ про міжкультурні непорозуміння, стереотипну поведінку, етноцентричні ситуації тощо; організувати їх аналіз та окреслити шляхи попередження і подолання.

У системі методів формування зазначеної якості чільне місце відводимо *кейс-методу* (*кейс-стаді*). Методисти стверджують, що суть цієї технології полягає у використанні набору навчальних матеріалів, укладених у папку (кейс) для самостійного ознайомлення, а потім спільного аналізу, обговорення і вирішення проблеми [ступінь узгодженості висловлювань із заданою темою / ситуацією; повнота відображення теми / ситуації; правильність та різноманітність (рівень мовленнєвої творчості) вживання мовних і мовленнєвих засобів спілкування з національно-культурним компонентом для оформлення висловлювань; коректне дотримання правил і норм спілкування, ритуалів та моделей комунікативної поведінки (вербальних, невербальних, паравербальних);

обсяг висловлювання у репліках (на кінець 11 класу – 8, правильно оформлених у мовному відношенні); швидкість мовлення – наявність в усному висловлюванні пауз, повторів (темپ повинен наближуватися до темпу мовлення учня рідною мовою).

Обґрунтовані вимоги та критерії контролю забезпечать визначення початкового, середнього, достатнього і високого рівнів володіння ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласниками.

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Таким чином, представлена модель формування ЛСК в усному спілкуванні НМ старшокласників охоплює цільовий, змістово-процесуальний, критеріально-рівневий блоки і характеризується системністю, послідовністю, функціональністю. Для впровадження запропонованої моделі в навчальний процес потрібно розробити підсистему вправ та експериментально перевірити дієвість створеної нами методики, що і стане предметом подальшого наукового пошуку.

Література

1. Бігич О. Б. Сучасні засоби навчання іноземної мови й культури. *Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами*: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Переяслав, 30 листопада 2022 року). Переяслав, 2022. С. 12–15.
2. Білоус О. С., Паламарчук О. Л. Формування соціальної компетентності засобом «кейс-методу» на уроках англійської мови. *Педагогічне Криворіжжя: педагогічний альманах: зб. науково-педагогічних праць*. Кривий Ріг, 2017. Вип. 3. С. 109–112.
3. Бронетко І. А. Автентичні матеріали як засіб формування лінгвосоціокультурної компетенції учнів старших класів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2015. Вип. 52. С. 48–50.

4. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 176 с.
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / пер. з англ. О. М. Шерстюк; наук. ред. укр. видання д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
6. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник / В. Г. Редько, Т. К. Полонська, Н. П. Басай та ін.; за наук. ред. В. Г. Редька. Київ : Педагогічна думка, 2013. 360 с.
7. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. лінгв. ун-тів і фак. ін. мов вищ. навч. закладів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
8. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник для студ. вищ. навч. закл. / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. Київ : Академія, 2010. 328 с.
9. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: курс лекцій / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2011. 344 с.
10. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10–11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>.
11. Пасічник О. С. Компонентний склад змісту навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти – сучасна інтерпретація. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 1. С. 93–103.
12. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>.
13. Про типові навчальні плани для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0995729-17#Text>.
14. Редько В. Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика: монографія. Київ : Генеза, 2012. 224 с.
15. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах: колективна монографія / С. Ю. Ніколаєва, Г. Е. Борецька, Н. В. Майєр, О. М. Устименко, В. В. Черниш та інші; за ред. С. Ю. Ніколаєвої; техн. ред. І. Ф. Соболевої. Київ : Ленвіт, 2015. 444 с.
16. Черниш В. В. Засоби формування іншомовної компетенції у діалогічному мовленні. *Іноземні мови*. 2011. № 3. С. 15–22.
17. Черниш В. В. Теоретична структурно-функціональна модель формування у майбутніх учителів англomовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Педагогіка і психологія*. 2011. № 19. С. 149–161.
18. Neuner G. The Role of Sociocultural Competence in Foreign Language Teaching and Learning. Strasbourg: Council of Europe; Council for Cultural Cooperation (Education Committee), CC LANG, 1994. 278 p.

REFERENCES

1. Bihych O. B. Suchasni zasoby navchannia inozemnoi movy y kultury. [Modern methods of teaching foreign language and culture]. *Suchasni metodyky navchannia inozemnykh mov i perekladu v Ukraini ta za yii mezhamy*: zbirnyk materialiv IV Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (m. Pereiaslav, 30 lystopada 2022 roku). Pereiaslav, 2022. P. 12–15. [in Ukrainian].
2. Bilous O. S., Palamarchuk O. L. Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti zasobom «keis-metodu» na urokakh anhliiskoi movy [Formation of social competence by means of “case study” at the English lessons]. *Pedahohichne Kryvorizhzhia: pedahohichniy almanakh: zb. naukovopedahohichnykh prats*. Kryvyi Rih, 2017. Vyp. 3. P. 109–112. [in Ukrainian].
3. Bronetko I. A. Autentychni materialy yak zasib formuvannia linhvosotsiokulturnoi kompetentsii uchniv ctarshykh klasiv [Authentic materials as a means of forming linguosociocultural competence of high school students]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Seriia «Filolohichna». 2015. Vyp. 52. P. 48–50. [in Ukrainian].
4. Entsyklopediia pedahohichnykh tekhnolohii ta innovatsii [Encyclopedia of pedagogical technologies and innovations] / avtor-ukladach N. P. Navolokova. Kharkiv: Vyd. hrupa «Osnova», 2009. 176 p. [in Ukrainian].
5. Zahalnoievropeyski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia (2003) [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment] / nauk. red. ukr. vydannia d-r ped. nauk, prof. S. Yu. Nikolaieva. Kyiv: Lenvit. 273 p. [in Ukrainian].

6. Linhvodydaktychni zasady navchannia inozemnoi movy uchniv starshykh klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv: navchalno-metodychnyi posibnyk (2013) [Linguistic and didactic principles of foreign language teaching of high school students] / V. H. Redko, T. K. Polonska, N. P. Basai ta in.; za nauk. red. V. H. Redka. Kyiv: Pedahohichna dumka. 360 p. [in Ukrainian].
7. Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka : pidruchnyk dlia stud. linhv. un-tiv i fak. in. mov vyshch. navch. zakladiv (2013) [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice] / O. B. Biych, N. F. Borysko, H. E. Boretska ta in.; za zah. red. S. Yu. Nikolaievoi. Kyiv: Lenvit. 590 p. [in Ukrainian].
8. Metodyka navchannia inozemnykh mov u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh (2010) [Methodology of teaching foreign languages in general educational institutions]: pidruchnyk dlia stud. vyshch. navch. zakl. / L. S. Panova, I. F. Andriiko, S. V. Tezikova ta in. Kyiv: Akademiia. 328 p. [in Ukrainian].
9. Metodyka formuvannia mizhkulturnoi inshomovnoi komunikativnoi kompetentsii: kurs lektsii: navch.-metod. posibnyk dlia stud. movnykh spets. osv.-kvalif. rivnia «mahistr» (2011) [Methodology of intercultural foreign language communicative competence formation] / Biych O. B., Borysko N. F., Boretska H. E. ta in.; za red. S. Yu. Nikolaievoi. Kyiv: Lenvit, 344 p. [in Ukrainian].
10. Navchalni prohramy z inozemnykh mov dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv i spetsializovanykh shkil iz pohlyblenym vyvchenniam inozemnykh mov 10–11 klasy [Foreign language curricula for general education institutions and specialized schools with in-depth study of foreign languages for grades 10 to 11]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>
11. Pasichnyk O. S. Komponentnyi sklad zmistu navchannia inozemnykh mov u zakladakh zahalnoi serednoi osvity – suchasna interpretatsiia [Defining content of foreign language learning in secondary school: an alternative vision of the problem]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. 2018. № 1. 93–103. [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity [On approval of the State Standard of Basic and Complete General Secondary Education]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>
13. Pro typovi navchalni plany dlia 10–11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [On typical curricula for grades 10-11 of general education institutions]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0995729-17#Text>
14. Redko V. H. (2012). Zasoby formuvannia komunikativnoi kompetentnosti u zmisti shkilnykh pidruchnykiv z inozemnykh mov. Teoriia i praktyka: monohrafiia [Means of communicative competence in the content of school textbooks in foreign languages. Theory and practice: monograph]. Kyiv: Heneza. 224 p. [in Ukrainian].
15. Suchasni tekhnologii navchannia inozemnykh mov i kultur u zahalnoosvitnikh ta vyshchykh navchalnykh zakladakh: kolektyvna monohrafiia [Modern technologies for teaching foreign languages and cultures in general and higher education institutions: collective monograph] / S. Yu. Nikolaieva, H. E. Boretska, N. V. Maiier, O. M. Ustymenko, V. V. Chernysh ta inshi; za red. S. Yu. Nikolaievoi; tekhn. red. I. F. Sobolievoi. Kyiv: Lenvit, 2015. 444 p. [in Ukrainian].
16. Chernysh V. V. Zasoby formuvannia inshomovnoi kompetentsii u dialohichnomu movlenni. [Teaching Techniques for the Formation of Foreign Competence in Oral Interaction]. *Inozemni movy*. 2011. № 3. P. 15–22. [in Ukrainian].
17. Chernysh V. V. Teoretychna strukturno-funktsionalna model formuvannia u maibutnikh uchyteliv anhlo-movnoi profesiino oriientovanoi kompetentnosti v hovorinni [Theoretical structural-functional model of the formation of professionally oriented English speaking competence of future teachers]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriia: Pedahohika i psykholohiia*. 2011. № 19. P. 149–161. [in Ukrainian].
18. Neuner G. (1994) The Role of Sociocultural Competence in Foreign Language Teaching and Learning. Strasbourg: Council of Europe; Council for Cultural Cooperation (Education Committee), CC LANG, 278 p.